

Speech van Marjolijn Olde Monnikhof, plaatsvervangend directeur Sociaal en Cultureel Planbureau, die zij uitsprak tijdens het SCP-kennissymposium 'De menselijke staat' op maandag 30 mei 2022 te Amare Den Haag.

Toen we een kennissymposium rondom het afscheid van Kim gingen organiseren, wisten we het thema al snel: de mens centraal. Daar maken we ons bij het SCP zorgen over. De toeslagenaffaire, verhalen uit de bijstand en de participatiewet en lokale problematiek met burgerparticipatie laten zien dat tussen overheid en een fikse groep burgers best een kloof ligt. Wie het goed gaat heeft er weinig last van, wie ploetert des te meer.

En toch merken we ook dat er misschien wel een kantelpunt aankomt. We merken dat de overheid steeds meer oog heeft voor mensen bij het opstellen en uitvoeren van beleid: mensgericht werken, de menselijke maat. Dat is mooi, maar we zien ook dat men worstelt met de vraag hoe je echt rekening houdt met burgers. En daarbij komt dat het systeem met alle regels en bureaucratie van de overheid niet altijd behulpzaam is.

We hebben vandaag gezien dat het helpt als je echt kijkt naar mensen en ze ook echt probeert te zien. Ik denk dat u allemaal met mij eens bent dat het leven van mensen centraal stellen in het maken van beleid een belangrijke opgave is. En dat we moeten nadenken over wat de burger, de overheid en het bedrijfsleven van elkaar mogen verwachten en dus ook wat niet.

Persoonlijk zou ik daar graag aan willen toevoegen dat 'samen leven' misschien wel een van de grootste opgaven is voor de komende jaren. Dus hoe kunnen we ondanks grote geopolitieke veranderingen, grote vraagstukken rondom klimaat en duurzaamheid, technologische ontwikkelingen, ook nog een beetje leuk en respectvol met elkaar samenleven in een steeds diverser wordende samenleving. Dat is de zorg van al die mensen en dat moeten we samen doen.

Vanuit het SCP hebben we vandaag geprobeerd om onze kennis over 'echte' mensen en het belang om hun perspectief mee te nemen tegen jullie dagelijks praktijk aan te leggen. Met als doel samen te zoeken naar hoe je er nu voor zorgt dat de mens centraal komt te staan in overheidsbeleid en overheidshandelen.

Dank jullie wel dat jullie daarover vandaag met ons in gesprek wilden. Ik denk dat we nog niet klaar zijn met die dialoog en ik verheug me enorm op het vervolg. Ik hoop dat u zo - tijdens de borrel - aan me wilt vertellen op welke manier wij als SCP de komende periode een rol kunnen spelen om dat voor elkaar te krijgen en hoe we elkaar kunnen helpen.

En ik hoop dat u nog even blijft voor deel twee van deze dag: de afscheidsbijeenkomst van en voor Kim. En dat doen we natuurlijk inhoudelijk met een thema dat naadloos aansluit bij het thema van

vanmiddag: burgerperspectieven in een veranderende samenleving. Dus eigenlijk gaat het gesprek straks gewoon door. Maar voor we verder gaan, wil ik u graag twee dingen meegeven: blijf naar mensen kijken en blijf menselijk.

Allereerst wil ik graag benadrukken dat vandaag ons wederom heeft geleerd dat het belangrijk is te snappen hoe het met mensen gaat, wat mensen daar zelf van vinden en wat de gevolgen daarvan zijn. Dat het verstandig is steeds de mens achter het beleid te willen zien en je steeds bewust te zijn van de invloed die je eigen 'ik' heeft op de manier waarop je kijkt en werkt. Zoals u merkt, voelen wij als SCP behoorlijk wat urgentie als het over de menselijke maat gaat. En ik heb de indruk dat die urgentie door u wordt gedeeld.

Rekening houden met de menselijke maat vraagt wat van ons allemaal en gaat niet vanzelf: het vraagt dat we anders omgaan met ons werk en de mensen waarvoor we dit werk doen.

Het tweede punt dat ik zou willen benadrukken vandaag, is dat u en ik ook mensen zijn. En het is menselijk om te stereotyperen, menselijk om te roeien met de riemen die we hebben en menselijk om vanuit ons eigen beeld van de werkelijkheid te redeneren en aan te nemen dat we slim genoeg zijn om de ander te snappen.

En ik denk dat het gesprek vandaag er ook over ging dat dat begrijpelijk en menselijk is. Maar dat wij een opdracht hebben, gestoeld op bijvoorbeeld de grondwet en mensenrechten. Dat vraagt dat we in ons werk *niet* ruim baan geven aan alles wat ons menselijk maakt. Dus, met in achterhoofd de vraag van Tim 'S Jongers: *wij mogen wel beleid maken maar kunnen we dat nog?* zou ik zeggen: wij hebben de opdracht beleid te maken en we moeten ervoor zorgen dat we dat kunnen. In alle eerlijkheid, met scherpe zelfreflectie en waarbij we rekening houden met onze eigen grenzen.

Dus het komt ook op ons aan. En dat is een mooie opgave. Een opgave die naast alles wat u vandaag hebt gehoord om moed en lef vraagt.

Het vraagt dat u uw eigen aannames kritisch tegen het licht durft te houden en er afstand van durft te nemen als ze niet kloppen, hoe pijnlijk dat ook is. Maar het vraagt ook om het durven expliciteren van de aannames van anderen en daarover het gesprek aan durven gaan.

Het vraagt dat u tijd nemen om echt te snappen hoe het met mensen gaat en te doorgronden wat het beleid dat u maakt met ze doet in hun dagelijks leven, ook al heeft u het gevoel dat die tijd er niet is.

En het vraagt dat u mensen echt gaat betrekken in uw werk en ze ook echt invloed geeft, ook al is dat lastig en kan dat betekenen dat het er anders uit ziet dan u zelf voor ogen had.

Uiteindelijk draait het dus om uw (en mijn) moreel kompas: u mag niet laten gebeuren dat de enige ruimte voor maatwerk uit een beleidsvoorstel wordt gehaald tijdens de onderhandelingen tussen departementen, niet denken dat wonen een kwestie is van bouwen en een mensenrecht dat op zich zelf staat en niets te maken heeft met recht op goed onderwijs, werk, gezondheid en andere sociaal-economische rechten en u moet stelling durven nemen als u snapt wat het met mensen doet als hun kinderen door corona niet meer naar school kunnen of dat ze hun ouders in het verzorgingshuis niet meer mogen bezoeken.

Ik weet dat dat moreel kompas bij u best goed zit. Ik heb er de laatste tijd met velen van u al mooie gesprekken over gevoerd. En ik merk dat er oprecht gezocht wordt naar hoe kunnen we het anders doen. Maar ik weet ook dat in de gekte van alledag de mens soms uit het oog wordt verloren. En ik weet dat u er soms alleen voor staat.

Het komt soms dus aan op de moed en lef van 1 persoon. Echt mensen zien en niet handelen naar het systeem. Maar dan is er wel het risico dat je er wel heel erg alleen voor staat en dat de consequenties voor jou persoonlijk niet mals zijn. Misschien moeten we dat proberen te voorkomen.

Dus het vraagt iets van ieder van ons als individu maar het vraagt ook iets van ons samen. Het vraagt samenwerking om gewoonten, impliciete stereotypen, processen en machtsverhoudingen aan de kaak te willen stellen en daar iets tegenover te stellen en durven bij te sturen en te erkennen als het niet lukt. Oftewel: lef om te werken aan een systeem waarin de menselijke maat centraal staat. Op die manier blijven we naar mensen kijken. En blijven we ook menselijk.

Ik hoop u straks te mogen bevragen over wat u daarvoor nodig heeft.